

**Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Vlada Federacije Bosne i Hercegovine**

**Program o prestrukturiranju
elektroenergetskog sektora u Federaciji BiH**

Decembar 2019. godine

Program o prestrukturiranju elektroenergetskog sektora u Federaciji BiH

Uvod

Bosna i Hercegovina je potpisnik Ugovora o uspostavi Energetske zajednice (*The Energy Community Treaty*) koji je na snazi od 1. jula 2006. godine. Time je preuzeta obaveza preuzimanja i implementacije pravne stečevine Europske unije koja se, između ostalog, odnosi na tržište električne energije. Ovim ugovorom strane su se obavezale da između sebe uspostave zajedničko tržište električne energije koje će funkcionirati po standardima tržišta energije u Europskoj uniji sa kojim će se u konačnici integrirati. Na taj način biće kreirano najveće interno tržište za električnu energiju na svijetu.

Osnovni cilj Energetske zajednice, sa aspekta tržišta električne energije, je kreiranje stabilnog i jedinstvenog regulatornog okvira i tržišnog prostora koji obezbjeđuje pouzdano snabdijevanje električnom energijom i može privući investicije u sektore.

U 2011. godini pravna stečevina EU za članice Energetske zajednice je proširena dijelom EU propisa koji sačinjavaju tzv. „Treći energetska paket“, koji su postali pravno obavezujući i za ugovorne strane Energetske zajednice, uz rok za transpoziciju u domaće zakonodavstvo i implementaciju u praksi do 1. januara 2015. godine.

Sa aspekta obaveza elektroprivrednih preduzeća u BiH i uspostave tržišta električne energije, najvažnija je Direktiva 2009/72/EC o zajedničkim pravilima unutrašnjeg tržišta električne energije od 13. jula 2009. godine. Ova Direktiva utvrđuje zajednička pravila za proizvodnju, prenos, distribuciju i snabdijevanje električnom energijom, koja uključuju odredbe za zaštitu potrošača, sa ciljem da se poboljšaju i integrišu konkurentna tržišta za električnu energiju. Ona utvrđuje pravila koja se odnose na organizaciju i funkcionisanje elektroenergetskog sektora, pitanje razdvajanja mrežnih djelatnosti, otvoren pristup tržištu, uslove i postupke koji se primjenjuju pri raspisivanju tendera i izdavanju energetske dozvola, te na rad prenosnog i distributivnog sistema. Njom se takođe utvrđuju obaveze u pogledu univerzalnih usluga i prava potrošača električne energije, kao i pojašnjavaju obaveze u vezi konkurencije, kao i uloga regulatornih tijela.

Zakon o električnoj energiji u FBiH („Službene novine Federacije BiH” br: 66/13, 94/15 i 54/19) stupio je na snagu 05.09.2013. godine. Zakon donosi značajan obim izmjena i novih rješenja u odnosu na prethodni zakon. Pri tome je najvažniji uticajni faktor bila obaveza usklađivanja zakonodavnog okvira u BiH sa pravnom stečevinom EU, a na osnovu Ugovora o Energetskoj zajednici, kao i Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.

Zakonom o električnoj energiji utvrđeno je da će prestrukturiranje postojećih elektroprivrednih preduzeća biti izvršeno u skladu s Programom o prestrukturiranju elektroenergetskog sektora u Federaciji BiH (u daljem tekstu: Program), koji donosi Vlada Federacije BiH uz saglasnost Parlamenta Federacije BiH.

Osim navedenog, na prestrukturiranje elektroenergetskog sektora uticat će politike i ciljevi EU u kontekstu energetske tranzicije i klimatskih promjena, odnosno preuzete obaveze Bosne i Hercegovine na osnovu međunarodnih sporazuma.

Sažetak

Ovaj Program povezan je sa drugim aktivnostima koje se dešavaju u elektroenergetskom sektoru što uključuje:

- Funkcionisanje regulatornih komisija nadležnih za energiju u Bosni i Hercegovini i Federaciji Bosne i Hercegovine u zakonima predviđenom obimu, posebno u pogledu neovisnosti i stvaranja pretpostavki za funkcionisanje tržišta električne energije i odvajanja reguliranih i tržišnih djelatnosti,
- Modernizaciju i prestrukturiranje rudnika uglja.

Ključne promjene koje će, putem faznih aktivnosti, biti obuhvaćene ovim programom proističu iz zahtjeva Direktive 2009/72/EC o zajedničkim pravilima unutrašnjeg tržišta električne energije, odnosno, Zakona o električnoj energiji u Federaciji BiH i odnose se na:

- Funkcionalno razdvajanje svih djelatnosti što podrazumijeva:
 - Računovodstveno razdvajanje svih djelatnosti što znači odvojeno vođenje poslovnih knjiga i sačinjavanje i objavljivanje odvojenih finansijskih izvještaja za elektroprivredne djelatnosti i
 - Razdvajanje poslovnog upravljanja djelatnosti što znači razdvojeno i nezavisno ostvarivanje međusobnih komercijalnih interesa, razdvajanje upravljačke strukture i izbjegavanje konflikta interesa.
- Pravno razdvajanje i nezavisnost za djelatnost distribucije (pravni oblik, organizacija i donošenja odluka).
- Računovodstveno razdvajanje djelatnosti snabdijevanja na regulisano i tržišno snabdijevanje

Promjene su najznačajnije u slučaju djelatnosti distribucije gdje je potrebna nezavisnost od ostalih djelatnosti, koja uključuje i pravni oblik. To znači da će postojeća elektroprivredna preduzeća formirati zavisna društva koja će obavljati djelatnost distribucije i imati status operatora distributivnog sistema.

Prestrukturiranje elektroprivrednih preduzeća je planirano u više faza.

Prva faza prestrukturiranja podrazumijeva realizaciju računovodstvenog razdvajanja svih elektroprivrednih djelatnosti, a samo kada je u pitanju djelatnost distribucije, i upravljačkog i pravnog razdvajanja (formiranje preduzeća za Distribuciju-ODS).

Vremenski okvir za ovu fazu je 15 mjeseci od dana dobijanja saglasnosti Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine na Program o prestrukturiranju elektroenergetskog sektora u Federaciji BiH.

Tokom ove faze bi se donio dugoročni plan tranzicije za sektor proizvodnje uglja u JP EP BiH uzimajući u obzir globalni proces dekarbanizacije i transformacije elektroenergetskog sektora. Uvažavajući potrebe za ugljem koje će proisteći iz ovih planova i aktuelno tehnološko i finansijsko stanje svakog pojedinačnog rudnika, bit će pripremljeni pojedinačni planovi za prestrukturiranje svakog rudnika u sastavu Koncerna JP EPBiH s ciljem modernizacije, sigurne i stabilne proizvodnje za

dostizanje produktivnosti potrebne za održivo poslovanje. Program prestrukturiranja rudnika uključuje i izradu planova za socijalno zbrinjavanje eventualnog viška radnika. Vremenski okvir za realizaciju ovih aktivnosti je 15 mjeseci od dana dobijanja saglasnosti Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine na Program o prestrukturiranju elektroenergetskog sektora u Federaciji BiH.

Druga faza podrazumjeva potpunu implementaciju i zaživljavanje u praksi računovodstvenog i upravljačkog razdvajanja uz primjenu transfernih cijena između djelatnosti distribucije i ostalih djelatnosti unutar elektroprivrednih preduzeća, te dostizanje upravljačke neovisnosti djelatnosti distribucije.

Istovremeno, elektroprivredna preduzeća bi uradila dodatne cjelovite analize, na osnovu kojih bi se donijele odluke u vezi upravljačkog razdvajanja i eventualnog pravnog razdvajanja ostalih elektroprivrednih djelatnosti, kao i u pogledu prestrukturiranja djelatnosti rudarstva, vodeći računa o odabranom statusu djelatnosti proizvodnje i budućim potrebama zamjenskih kapaciteta u termoelektranama.

Tokom ove faze bi se implementirali planovi za održivo poslovanje rudnika utvrđeni u prvoj fazi.

Ovisno od urađenih analiza i navedenih odluka iz druge faze, a uz prethodnu saglasnost Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, pristupilo bi se implementaciji odluka što predstavlja treću fazu Programa.

Faza 1 – Računovodstveno i upravljačko razdvajanje djelatnosti

Faza 1 je prvi korak ka novom uređenju elektroenergetskog sektora i reorganizaciji elektroprivrednih preduzeća. Tokom ovog perioda, elektroprivredna preduzeća će izvršiti funkcionalno razdvajanje koje uključuje:

- Razdvajanje računa u internom računovodstvu vertikalno integrisanog društva na način da:
 - odvojeno vodi poslovne knjige i računovodstvo za elektroprivredne djelatnosti proizvodnje, distribucije, snabdijevanja i trgovine električnom energijom,
 - odvojeno vodi poslovne knjige i računovodstvo za druge neelektroprivredne djelatnosti koje obavlja,
 - sačini i objavi odvojene finansijske izvještaje (bilans stanja, bilans uspjeha, izvještaj o novčanim tokovima) i druge izvještaje za svaku elektroprivrednu djelatnost i neelektroprivrednu djelatnost odvojeno, a u skladu sa propisima kojim se uređuje računovodstvo i revizija i
 - obezbjedi nezavisnu reviziju finansijskih izvještaja
- Razdvajanje poslovnog upravljanja djelatnosti distribucije s ciljem:
 - obezbjeđenja odvojenog poslovnog upravljanja u odnosu na druge elektroprivredne djelatnosti kojim se obezbjeđuje razdvojeno i nezavisno ostvarivanje međusobnih komercijalnih interesa,
 - obezbjeđenja uslova da lica koja su u upravljačkoj strukturi u djelatnosti distribucije ne mogu biti članovi u upravljačkoj strukturi vertikalno integrisanog društva i obrnuto,

- obezbjeđenja uslova da lica zaposlena u djelatnosti distribucije ne mogu obavljati poslove u drugoj elektroprivrednoj djelatnosti i obrnuto.
- Razdvajanje poslovnog upravljanja ostalih djelatnosti će se vršiti na osnovu dodatnih cjelovitih analiza koje će uraditi elektroprivredna preduzeća i, na osnovu njih, donesenih odluka u vezi upravljačkog razdvajanja i eventualnog pravnog razdvajanja ostalih elektroprivrednih djelatnosti (faze 2 i 3)

Tokom Faze 1 elektroprivredna preduzeća će računovodstveno razdvojiti sredstva i obaveze različitih djelatnosti – proizvodnje, distribucije, snabdijevanja, trgovine i sporednih djelatnosti, usvojiti nove organizacije i alocirati zaposlene i izmjeniti statute i druge interne akte.

U cilju potpunog računovodstvenog razdvajanja biće uspostavljen model transfernih cijena između djelatnosti unutar elektroprivrednih preduzeća.

U drugom dijelu ove faze elektroprivredna preduzeća će pripremiti neophodne dokumente i odluke za formiranje i registraciju preduzeća za djelatnost distribucije električne energije koja će biti u vlasništvu elektroprivrednih preduzeća i koja će obavljati funkciju Operatora distributivnog sistema i biti nadležni za pogon, upravljanje, održavanje, izgradnju i razvoj distributivnog sistema, a koja obavezno posjeduju dozvolu-licencu za obavljanje djelatnosti distribucije.

Elektroprivredna preduzeća su dužna pravovremeno dostaviti Regulatornoj komisiji za energiju u Federaciji BiH (FERK) zahtjeve za prenos licenci za djelatnost distribucije. Početak rada novoformiranih distributivnih preduzeća je 15 mjeseci od dana dobijanja saglasnosti Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine na Program prestrukturiranja elektroenergetskog sektora u Federaciji BiH.

Elektroprivredna preduzeća su dužna da, u skladu sa Zakonom o električnoj energiji u Federaciji BiH i Direktivom 2009/72/EC o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržišta električne energije, osiguraju nezavisnost Operatora distributivnog sistema na način da:

- Operator distributivnog sistema koji je u njihovom sastavu, funkcionise nezavisno u pogledu svog pravnog oblika, organizacije i donošenja odluka, od drugih djelatnosti koje se ne odnose na djelatnost distribucije.
- Nezavisnost Operatora distributivnog sistema, ne uključuje obavezu da se vlasništvo nad sredstvima distributivnog sistema odvoji od vertikalno integriranog poduzeća.
- Nezavisnost Operatora distributivnog sistema se osiguravaju na način da:
 - članovi uprave Operatora distributivnog sistema ne smiju učestvovati direktno i indirektno u upravljanju u drugim elektroprivrednim djelatnostima elektroprivrednog vertikalno integrisanog društva,
 - primjenom odgovarajućih mjera obezbjediti nezavisnost, profesionalnost i odgovornost u radu članova uprave,
 - Operator distributivnog sistema ima pravo nezavisnog odlučivanja o sredstvima potrebnim za pogon, održavanje i razvoj distributivnog sistema.
- Nezavisnost Operatora distributivnog sistema ne odnosi se na pravo elektroprivrednog vertikalno integrisanog društva da Operatoru distributivnog sistema odobrava godišnji finansijski plan i postavlja ili određuje granice zaduženosti. Odobreni finansijski plan treba da omogući normalno funkcioniranje distribucijskog sistema.

- Vertikalno integrisano društvo nema pravo da Operatoru distributivnog sistema daje uputstva u vezi tekućeg poslovanja i odlučuje o investicijama u distributivni sistem koje ne premašuju uslove iz odobrenog finansijskog plana.

Tokom ove faze će se donijeti dugoročni plan tranzicije za sektor proizvodnje uglja u JP EP BiH uzimajući u obzir globalni proces dekarbonizacije i transformacije elektroenergetskog sektora.

Uvažavajući potrebe za ugljem koje će proisteći iz ovih planova i aktuelno tehnološko i finansijsko stanje svakog pojedinačnog rudnika, bit će pripremljeni pojedinačni planovi za prestrukturiranje svakog rudnika u sastavu Koncerna JP EPBiH s ciljem modernizacije, sigurne i stabilne proizvodnje za dostizanje produktivnosti potrebne za održivo poslovanje. Program prestrukturiranja rudnika uključuje i izradu planova za socijalno zbrinjavanje eventualnog viška radnika.

Ovi planovi će obuhvatiti organizacijsko, tehničko-tehnološko i finansijsko prestrukturiranje, te sadržavati ključne pretpostavke i očekivane efekte. Biće razrađene pojedinačne aktivnosti i utvrđeni rokovi za svaku aktivnost i specificirani konkretni indikatori realizacije ciljeva. Planovi će biti kreirani tako da omoguće:

- Rast produktivnosti u obimu koji će omogućiti dostizanje ekonomski održivog poslovanja rudnika i smanjivanja zatečenih obaveza;
- Dostizanje konkurentnih proizvodnih cijena uglja tako da se održe konkurentne cijene električne energije iz termoelektrana i
- Postizanje veće sigurnosti na radu.

Vlada Federacije BiH, Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije i Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine će donijeti podzakonske akte utvrđene zakonom. Nadležna ministarstva će izvršiti analize i pripremiti prijedloge ili inicijative za izmjene ključnih zakona, kao što su Zakon o javnim preduzećima i Zakon o javnim nabavkama, koje su neophodne za implementaciju zahtjeva za računovodstveno i upravljačko razdvajanje i neovisnost djelatnosti, funkcionisanje nabavki između povezanih društava i funkcionisanje tržišnih djelatnosti u konkurentskom okruženju. Ove aktivnosti će biti realizirane tako da izmjene zakona budu donešene najkasnije do isteka 5 mjeseci od dana dobijanja saglasnosti Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine na Program o prestrukturiranju elektroenergetskog sektora u Federaciji BiH.

Faza 2 – Komercijalizacija i dodatne analize

Tokom ove faze djelatnosti će funkcionirati potpuno računovodstveno razdvojeno. U potpunosti će zaživjeti primjena transfernih cijena između djelatnosti unutar elektroprivrednih preduzeća. Operatori distributivnog sistema će raditi kao zasebna preduzeća, operativno i upravljački neovisna od vladajućeg društva.

Istovremeno svaka djelatnost će djelovati kao da je komercijalno društvo u mjeri u kojoj to bude moguće, raditi na racionalizaciji poslovanja s ciljem pripreme za poslovanje u dereguliranom okruženju što uključuje rast produktivnosti i konkurentnosti, te ispuniti obaveze utvrđene zakonom, podzakonskim aktima i licencama za djelatnosti.

Kako bi se poboljšala efikasnost u svakodnevnom poslovanju i produktivnost bilo koje djelatnosti biće im dati određeni stepen samostalnosti kako bi mogla upravljati operativnim poslovanjem.

Elektroprivredna preduzeća, kao vladajuća društva, i njihovi organi će reducirati operativne odgovornosti za djelatnosti proizvodnje, snabdjevanja i trgovine, ali će nastaviti obavljati korporativne funkcije za potrebe djelatnosti i zavisnih društava, te usmjeriti svoje djelovanje na strateška pitanja, razvoj, kapitalne investicije, nove djelatnosti, donošenje planova i utvrđivanje ciljeva, te nadzor nad poslovanjem djelatnosti i zavisnih društava.

S ciljem modernizacije i poboljšanja poslovanja, tokom ove faze će se implementirati planovi za održivo poslovanje rudnika utvrđeni u prvoj fazi,.

Istovremeno, elektroprivredna preduzeća će, vodeći računa o statusu deregulacije i zaživljavanja tržišta, pravnom i regulatornom okviru i ulasku konkurencije, uraditi dodatne analize uvažavajući stečena iskustva i efekte do tada urađenog prestrukturiranja, razdvajanja poslovnog upravljanja, te na osnovu toga, donijeti odluke u vezi formiranja zavisnih društava za elektroprivredne djelatnosti proizvodnje i snabdjevanja.

Također, donijeti će odluke u pogledu prestrukturiranja djelatnosti rudarstva, vodeći pri tome računa o organizacionom statusu djelatnosti proizvodnje i budućim potrebama zamjenskih kapaciteta u termoelektranama.

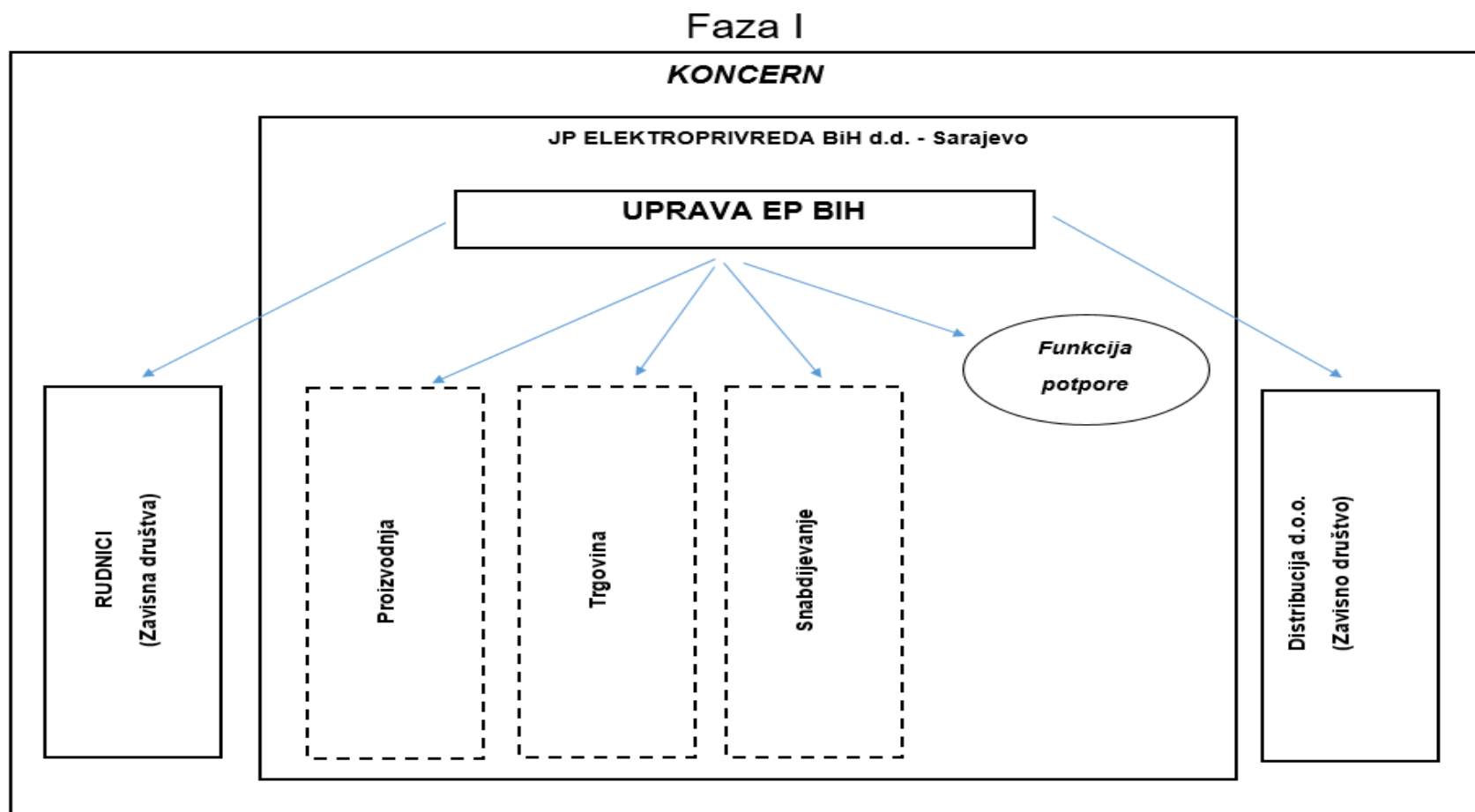
Navedene odluke sa razrađenim planom implementacije će biti odobrene od strane Vlade Federacije BiH, te je predviđeno da se ova faza realizuje u roku 30 mjeseci od dana dobijanja saglasnosti Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine na Program o prestrukturiranju elektroenergetskog sektora u Federaciji BiH.

Faza 3 – Korporatizacija

Tokom treće faze će se pristupiti implementaciji odluka i planova odobrenih u fazi 2.,

Ovisno od istih. mogu biti formirana nova zavisna društva za sve ili pojedine djelatnosti. U tom slučaju u ovoj Fazi bi se, na nivou elektroprivrednih preduzeća, u skladu sa ranije donesenim odlukama, donijeli potrebni dokumenati za formiranje i rad novih zavisnih društava za proizvodnju i snabdijevanje.

Djelatnost trgovine koja uključuje i upravljanje proizvodnim portfoliom, elektroprivreda, kao balansno odgovorna strana, bi ostala na nivou vladajućeg društva u odgovarajućem organizacijskom obliku. Također u ovoj fazi pristupilo bi se registraciji novih zavisnih društava. Na kraju Faze 3 sa radom otpočinju novouspostavljena zavisna društva.

Faza I

